

• До нашите читатели •
• Editorial •

БЪЛГАРСКИЯТ УЧИТЕЛ В МИНАЛОТО И СЕГА

Б. В. ТОШЕВ
Софийски университет "Св. Климент Охридски"

Резюме. Учебната среда, в която работят българските учители, не е особено благоприятна. Това изглежда е хроничен белег на българското училище. Между новите явления в училище, за отбелязване е насилието и агресията на учениците. Основната причина за такива уродливи явления е нарушеният баланс между обучението и възпитанието — без такъв баланс учебният процес е обречен на провал. Въпреки всичко, учителството в голямата си част, е готово да изпълни своята мисия — социализацията на младите поколения. Така е било и в далечното минало. Тази статия за пръв път предлага на вниманието на днешните учители т.н. "Учителски марш" на Хр. Максимов и музика на Е. Димитров и Д. Христов.

Keywords: teachers, students, schools, "Teachers Anthem"

На 15 септември започна учебната година. Учители и ученици отново са в класните стаи. Задачата на учителите е социализацията на младите поколения [1], което ще рече готовност на тези поколения за спазване на правилата, по които живее обществото. Тази задача днес изглежда особено трудна и главната причина за това е в нарушения баланс между обучението

и възпитанието в съвременното училище [2]. В такава среда, неочаквано за обществото, някои училища станаха арена на насилие и агресия [2, 3].

Че проблемите на учителството изглежда са с хроничен характер, се вижда ясно от следващия подробен цитат [4]: "--- [о]т 31 януари до 2 февруари [1941 г.] в София се проведе конференция на тема "Условия за по-добра творческа работа при обучението по естествена история, химия и противогазова защита". По-важните въпроси, които се поставиха на разглеждане са: "Какви са нашите условия сега" и "Какво може да се направи за подобряване на условията и работата при нашата действителност".... Историята на близкото минало на нашето просветно дело ни сочи не малко примери за реформи, които са пропадали без остатък, освен причинените от тях сътресения и рани в просветния ни живот. Всичко това се дължи главно на обстоятелството, че реформите се провеждаха без достатъчни предварителни проучвания, направо с наредби и окръжни "отгоре".

Що се отнася до обучението по природните науки, главните пречки според този материал [4] се свеждат до: "...[ч]есто в гимназиите липсват подходящи и удобни помещения за лаборатории, аудитории и сбирки по химия или пък необходимите средства за обзавеждането и подържането им. Броят на седмичните часове по химия и противогазова защита според новата програма е недостатъчен, както за реалните, така и за класическите класове. Изказа се пожелание в седмия клас [сега 11 клас] да се запази сегашното положение, а в осми реален и пети и шести класически класове [12 и 9, 10 класове, съответно], часовете да се увеличат с два часа седмично.... Накрай се посочи лошото материално положение на учителя, постоянните грижи за насъщния и за нуждите на семейството. Това понижава ентузиазма на учителя в работата му, пречи на всеотдайността към образователната му дейност, за която той е склонен по природа. Същите условия спъват и усъвършенстването на учителя, защото правят недостъпна за неговите възможности необходимата му научна литература, а това го отдалечава от новото в науката и методиката. Изказаха се пожелания и това да се поправи, и чрез подобряване на възнаграждението на труда на учителя, да се привлечат нови и по-енергични сили в просветното дело".

Учителството, обаче, е колкото професия, толкова и състояние на духа [5]. Тези, за които второто е вярно, са в състояние да преодолеят всякакви житейски трудности и да изпълнят своята мисия. И това винаги се е оценявало от обществото. "Българската нова история ще отреди специална светла страница за нашия учител в миналото. С адмирация и истинска признателност тя ще напомня на грядущите поколения за всички ония скромни, но велики по дух и характер труженици, които преди Освобождението и в първите години на нашия свободен живот служиха безаветно в полето на

народното просветно дело — най-благородното и завидно поприще по онова време. Те бяха възвишени родолюбци и учители, фанатизирани жреци, за които училището бе олтар, гдето те свещенодействаха, вдъхновявани от култа към народните идеали и отечествените интереси" [6].

Ето и едно друго свидетелство за самоидентификацията на българския учител [7]:

УЧИТЕЛСКИ МАРШЪ.

Далечъ отъ насъ богатство,
Награди и хвалби,
Далечъ отъ наш'то братство
Безчестнигъ борби!

* * *

За работа сме жъдни,
О, дайте ни дѣла!
Да прѣснемъ ний сме длъжни
Вѣковната мѣгла!

* * *

Народътъ, брате, тъне
Въ невѣжество и мракъ,
А кой ще му помогне
Да види бѣлъ, денъ пакъ?

* * *

Цѣльта ни е висока,
О, дайте си рѣка!
Въ гърди ни сила блика, —
Напрѣдъ въ борба света!

* * *

Кой е лѣнивъ, да бѣга
Изъ наш'гъ редове: —
Насъ цѣль висока, блага
На подвигъ ни зове!

* * *

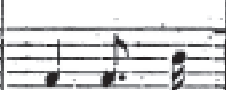
Напрѣдъ! Напрѣдъ!
Рѣка за рѣка,
Назадъ ни стѣпка, —
Напрѣдъ!
Рамо до рамо,
Сплотени здраво, —
Напрѣдъ!
Подъ едно знаме
Вси да запѣеме:
Напрѣдъ! Напрѣдъ! Напрѣдъ!...

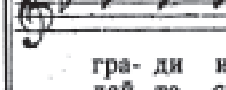
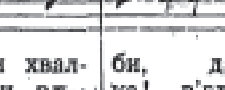
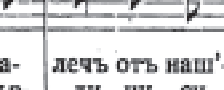
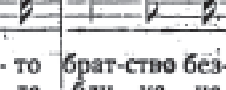
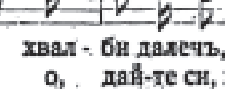
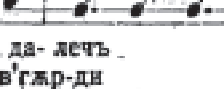
Хр. Д. Манасиновъ.

Учителски маршъ.

Величественно.

муз. { *Е. Маноловъ.*
Д. Христовъ.

Диск.			
	<i>f</i> 1. Да - 2. Цѣль-	лечъ отъ насъ бо - та ни е ви -	гат-ство, на - со - ка, о,
Алтъ			
Тен.			
	<i>f</i> 1. Да - 2. Цѣль-	лечъ отъ насъ бо - та ни е ви -	гат-ство, на - со - ка, о,
Басъ			

			
гра - ди и хвал - дай - те си рж -	би, да - ка! в'гжр -	лечъ отъ наш' - то ди ни си - ла	брат-ство без - бли - ка, на -
			
			
гра - ди и хвал - дай - те си рж -	би, да - ка! в'гжр -	лечъ отъ наш' - то ди ни си - ла	брат-ство без - бли - ка, на -
			

хвал - би далечъ, да - лечъ
о, дай-те си, в'гжр-ди

чест-ни-тъ бор- би! За ра-бо- та сме жад-
прѣдъ в'борба свя- та! Лѣ- ни- ви- я да бѣ-

напрѣдъ, напрѣдъ на ра-бо-

чест-ни-тъ бор- би. на ра-бо-
прѣдъ в'борба свя- та!

ла ла ла ла ла ла

ни, о, дай-те, дай-те ни дѣ- ла! Да
га, да бѣ-га з'наш'тъ ре-до- ве: Насъ

та напрѣдъ, напрѣдъ о, дай-те ни дѣ-ла!
изъ наш'тъ ре-до-ве.

о, дай-те Да
да бѣ-га Насъ

ла ла ла ла ла ла -ла ла ла

пръс - цѣль немъ ви - ний сме со - ка, длъж - ни въ - бла - га на

пръ - цѣль снемъ ви - ний сме со - ка, длъж - ни въ - бла - га на

Пръснемъ ний да пръснемъ ний сме длъжни ний да пръснемъ ний въ - цѣль ви - со - ка цѣль ви - со - ка насъ на подвигъ ни зо - ве на

ков-на-под-вигъ та мѣ-ни зо-ве! ла. За-ла. ве.

въ-ков-на-напод-вигъ та мѣ-гла, ни зо-ве! ла. ве.

ков-на-под-вигъ та мѣ-ни зо-ве! въ-ков-на-напод-вигъ та мѣ-гла, ни зо-ве! ла. ве. ла. ве.

Lento.

pp На-ро-дѣтъ, бра-те, тѣ-не в'не- вѣ-же-ство и мракъ, а

pp На-ро-дѣтъ, бра-те, тѣ- не, а

pp На-ро-дѣтъ, бра-те, тѣ- не, а

pp На-ро-дѣтъ, бра-те, тѣ- не, а

f *p* *pp*
 кой ще му по- мог-не да ви-ди бѣтъ дѣтъ пакъ?

f *p* *pp*
 кой ще му по- мог-не по- мог- не пакъ?

f *p* *pp*
 кой ще му по- мог-не по- мог- не пакъ?

f *p* *pp*
 кой ще му по- мог-не да ви-ди бѣтъ дѣтъ пакъ?

Отъ начало съ вторитъ думи до

Trio.

p Напрѣдъ! на-прѣдъ! рж-ка за рж-ка, на-задъ ни

p Напрѣдъ! на-прѣдъ! рж-ка за рж-ка, на-задъ ни

f

стѣп-ка, пакъ на-прѣдъ! на-прѣдъ! *mf* Ра-мо до

стѣп - ка! пакъ на-прѣдъ на-прѣдъ, на-прѣдъ! *mf* Ра-мо до

mf

ра - мо, спо- те- ни здра - во, на- прѣды! подѣ ед- но зна-

ме вси да за- пѣмъ! на-прѣды! на-прѣды! — прѣды!

1-го

2-го

Този "Учителски марш" (текст: Хр. Д. Максимов и музика: Е. Манолов и Д. Христов), вече отдавна забравен, ярко показва какви учители е имала България в миналото. Сигурно такива учители има и в настоящето.

ЛИТЕРАТУРА

1. **Burns, R.J.** Education and Social Change: A Proactive or Reactive Role? *Int. Rev. Educ.* **48**, 21-43 (2002).
2. **Тошев, Б.В.** Насилието в училище и борбата с него (Педагогически и социални аспекти) (с. 285-291). В.: Пенкова, Р., С. Даскалова (ред.). *Общество на знанието и образование за всички*. Национален институт по образование, София, 2003.
3. **Toshev, B.V.** Social Aspects of the Harassment in School. **Chemistry** **12**, 437-443 (2003) [In Bulgarian].
4. **Тошев, Б.В.** Конференция на учителите-химици в София (1941). *Химия* **12**, 317-318 (2003).
5. **Toshev, B.V.** The Successful Teacher: Historical Review with Some Practical Recommendations. *Chemistry* **16**, 473-481 (2007) [In Bulgarian].
6. **Цар Борис III.** За Габровската гимназия. *Просвета* **9**, 115-116 (1943-1944).
7. *Юбилеен сборник на Българския учителски съюз (По случай 10-годишнината от основаването на съюза) 1895-1905.* Печ. "Св. София", София, 1905.

THE BULGARIAN TEACHER IN THE PAST AND PRESENT

Abstract. The school environment is not the best in the present times. But the Bulgarian teachers experienced difficulties in the past times as well. Nevertheless the Bulgarian teachers, then and now, are always with the knowledge for the value of their work in school. An illustration of the consolidation of the former teachers community is the "Teachers anthem". The text and music of that march is presented here by scanning its first edition in 1905.

✉ **Professor B.V. Toshev,**
Research Laboratory on Chemistry Education and History
and Philosophy of Chemistry,
Department of Physical Chemistry,
University of Sofia,
1 James Bourchier Blvd., 1164 Sofia, BULGARIA
E-Mail: toshev@chem.uni-sofia.bg